

1 הגמרא מביאה מאמרים נוספים בענין ענוה: **אמר רבא, ואיתימא -**
2 **ויש שאמרו שרבי יוחנן אמר זאת, גדול מה שנאמר במשה ואהרן,**
3 **יותר ממה שנאמר פאברהם, דאילו פאברהם בתיב** (בראשית יח כו)
4 **'ואנכי עפר ואפר', שהחשיב את עצמו לעפר ואפר, ואילו במשה**
5 **ואהרן בתיב** (שמות טו ז) **'ונחננו מה', שלא החשיבו את עצמם אפילו**
6 **כעפר ואפר אלא כמאומה.**
7 **ואמר רבא ואיתימא רבי יוחנן, אין העולם מתקיים אלא בשביל**
8 **- בזכות משה ואהרן, שהרי בתיב הכא במשה ואהרן (שם) 'ונחננו**
9 **מה', ובתיב התם (איוב כו ז) 'תלה ארץ על בלימה' - ה' מקיימה**
10 **לארץ בזכות אותם שנחשבו לבלי מה -למאומה), והיינו משה**
11 **ואהרן שהחשיבו את עצמם למאומה.**
12 **אמר רבי אילעאי, אין העולם מתקיים, אלא בשביל מי שבולם את**
13 **עצמו - סוגר את פיו בשעת מריבה, ואינו משיב דבר למחרפו,**
14 **שנאמר (שם) 'תלה ארץ על בלימה'.**
15 **רבי אבהו אמר, אין העולם מתקיים אלא בשביל מי שמשים עצמו**
16 **כמי שאינו, שנאמר (דברים לג כו) 'מתחת זרעת עולם' - מי שמשים**
17 **עצמו להדרס תחת כולם, הוא הזרועות שמחזיקים את העולם.**
18 **אמר רבי יצחק, מאי דבתיב (תהלים ג ח) 'האמנם אלם צדק תדברון**
19 **מישרים תשפטו בני אדם', כך הוא נדרש, מה אומנותו של אדם**
20 **בעולם הזה, 'האמנם' - האומנות היפה לו הרי, 'אלם' - שישים עצמו**
21 **כאלם וישתוק, 'יכול ישים עצמו כאלם אף לדברי תורה ולא יזכר**
22 **בהם, תלמוד לומר 'צדק תדברון' - בדברי צדק, דהיינו בדברי תורה,**
23 **בהם תדברו. יכול גיגס דעתו ויתגאה, תלמוד לומר 'מישרים**
24 **תשפטו בני אדם', מישרים היא ארץ ישרה וחלקה שנוחה למדרס בני**
25 **אדם עליה, ויעשה עצמו כמותה להיות תחת בני האדם לנהוג בענוה.**
26 **הגמרא חזרת לענייני כיסוי הדם, ומבארת אם מותר לכסות בעפר**
27 **עיר הנדחת: **אמר רבי יעריא, ואיתימא רבה בר ירמיה, מכסין -****
28 **מותר לכסות בעפר - באפר הנותר משריפת עיר הנדחת.**
29 **מקשה הגמרא: **ואמאי מותר, והלא איסורי הנאה היא, שהרי אסור****
30 **ליהנות מכל מה שבעיר, משום שאמרה תורה (דברים יג יח) 'ולא ידבק**
31 **בידך מאומה מן החרם'. מתרצת הגמרא: **אמר יעריא, לא נצרכה****
32 **אלא לעפר עפרה - עפר קרקע העיר שהוא מותר בהנאה, משום**
33 **דבתיב בפרשת עיר הנדחת (שם ג יז) 'ואת כל שללה תקבין אל תוך**
34 **רחבה ושרפת באש, ויש ללמוד מלשון הכתוב שאין חיוב שריפה**
35 **אלא במי שאינו מחוסר אלא קביצה -אסיפה) ושרפה בלבד, יצא**
36 **זה - עפר קרקע העיר שפחוסר תלישה מן הקרקע וקביצה ושרפה,**
37 **הרי שלא ציורתה בו התורה לשרוף, ומשום כך מותר הוא בהנאה**
38 **ויכול לקיים בו מצות כיסוי הדם.**
39 **מתרצת הגמרא תירוץ אחר: **ורבא אמר, אפילו באפר שריפת שלל****
40 **העיר מותר לכסות את הדם, משום שמצות לאו ליהנות ניתנו - לא**
41 **לשם הנאה ניתנו אלא גזירת מלך היא עליהם, ולכן מותר לכסות בו**
42 **את הדם שהרי אין בכך הנאה.**
43 **הגמרא דנה בתירוץ של רבא: **תיב רבינא וקאמר לה להא שמעתא****
44 **- ישב רבינא ולימד את דברי רבא. **איתיביה - הקשה רב רחומי****
45 **לרבינא, והרי שנינו בברייתא, **שופר של עבודת פוככים לא יתקע****
46 **בו תקיעת מצוה של ראש השנה, מאי לאו - האם אין הכוונה**
47 **שאפילו אם תקע בו לא יצא, הרי שאף שתקיעת שופר היא מצוה,**
48 **אם תקע בשופר האסור בהנאה לא יצא. ודחה הגמרא: לא, אל תלמד**
49 **מכאן שאם תקע לא יצא, אלא רק שלכתחילה לא יתקע בו, אבל אם**
50 **כבר תקע יצא ידי חובתו משום שהיא קיום מצוה ולא הנאה.**
51 **מקשה הגמרא: והרי שנינו באותה הברייתא, **לולב של עבודת****
52 **פוככים לא יפול, מאי לאו - האם אין הכוונה, שאם נטל את**
53 **הלולב לא יצא, הרי שאף שנטילת לולב היא מצוה, אם נטל לולב**
54 **שאסור בהנאה, לא יצא. ודחה הגמרא: לא - אל תלמד מכאן שאם**
55 **נטל לא יצא, אלא שלכתחילה לא יטול לולב של עבודה זרה, אבל**
56 **אם נטל יצא.**
57 **מקשה הגמרא: והתניא, תקע בשופר של עבודה זרה לא יצא, וכן**
58 **נטל לולב של עבודה זרה לא יצא. מתרצת הגמרא: **אמר רב אשי,****
59 **הכי השתא - וכי כך נראה בעיניך עתה, שיש לומר כן, התם ברין**
60 **השופר והלולב,**

1 למלך סדום (בראשית יב כ) **'אם מחוט ועד שרוך נעל' - שלא יהנה מן**
2 **השבי כלום, משום שלא רצה ליהנות מן הגול, וכן בניו לשתי**
3 **מצות, לחוט של תבלת ורצועה של תפילין, כנגד 'חוט' זכו לחוט**
4 **של תכלת בציצית, וכנגד 'שרוך' זכו לרצועה שקושרים בה את**
5 **התפילין.**
6 **הגמרא מבררת את דברי רבא: **בשלקא רצועה של תפילין, יש בה****
7 **הנאה לישראל שהגויים יראים מהם, שכן בתיב (דברים כח ז) 'וראו כל**
8 **עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך', ותניא, **רבי אליעזר****
9 **הגדול אומר, אלו תפילין שבראש שיש בהם רוב אותיות השם**
10 **שד"י. אלא חוט של תבלת מאי היא - איזה הנאה יש בו לישראל.**
11 **משיבה הגמרא: דתניא, **רבי מאיר אומר, מה נשתנה צבע התכלת****
12 **שהצריכה אותו התורה למצות ציצית מכל שאר הצבעונין**
13 **-הצבעים) האחרים. מפני שצבע התכלת דומה לים - התכלת**
14 **נעשה מדם חילזון שעולה מן הים אחת לשבעים שנה, וצבע דמו**
15 **כמראה הים, וים מראהו דומה לרקיע, ורקיע דומה לאבן ספיר -**
16 **אבן טובה ויקרה הנקראת ספיר, ואבן ספיר דומה לכסא הכבוד.**
17 **ומנין שהרקיע דומה לאבן ספיר ואבן ספיר דומה לכסא הכבוד,**
18 **משום דבתיב כמראה זקני ישראל את ה' (שמות כד ט) 'וראו את אליה'**
19 **וישראל ותחת רגליו וגו' כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים לטהר'**
20 **- שראו תחת רגלי ה' כמין לבניה העשויה מאבן ספיר ומראיתה**
21 **דומה לרקיע כגולה ברור וצולה, ומכאן שהרקיע דומה לאבן ספיר,**
22 **ובתיב כמראה יחזקאל (יחזקאל כו) 'כמראה אבן ספיר דמות כסא',**
23 **ומכאן שאבן ספיר דומה לכסא הכבוד. ולפיכך הצריך הקדוש ברוך**
24 **הוא ליטול דווקא צבע תכלת לציצית, משום שכאשר הוא מסתכל**
25 **בכסא הכבוד שלו הוא נזכר במצות ציצית שהיא כנגד כל המצוות.**
26 **וזה השכר שיש לישראל מחוט של תכלת, שה' נותן עיניו בחוט של**
27 **תכלת שלחם כשמתכבד בכסא כבודו.**
28 **הגמרא מביאה לימוד מאברהם אבינו בענין גול: **אמר רבי אבא,****
29 ****קשה גול הנאכל - קשה לאדם לעשות תשובה על דבר שגול וכבר****
30 **אינו בידו, **שאפילו צדיקים מורים אינן יכולין להחזירו, שנאמר****
31 **כאברהם אבינו, שאף שאמר אחרי שניצח את ארבעת המלכים שלא**
32 **יקח מהשלל מאומה משום גול, הוסיף ואמר (בראשית יד כד) 'בלעדי רק**
33 **אשר אכלו הנערים' - חוץ ממה שאכלו כבר מן השלל הנערים אשר**
34 **נלחמו איתי אקח. הרי שגול שנאכל כבר, קשה להשבה אפילו**
35 **לצדיק גמור כאברהם אבינו.**
36 **הגמרא מביאה דרשה בענין ענוה לפני ה': **אמר רבי יוחנן, משום****
37 **-בשם) רבי אליעזר רבי שמעון, כל מקום שאתה מוצא דבריו**
38 **של רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי בהנאה - בדברי אגדה,**
39 **עשה אונייה באפרקסת -משפך שעל אבן הריחים שבו מכניסים את**
40 **גרעיני החיטה), וכך אמר רבי אליעזר, כתוב (דברים יז ז) 'לא מרובכם**
41 **מכל העמים השק ה' פכם וגו' ויבחר פכם כי אתם המעט מכל**
42 **העמים, ופירושו כך, **אמר להם הקדוש ברוך הוא לישאאל,****
43 **הושקני פכם - אני חושק בכם, משום שלא מרובכם - שאינכם**
44 **מרבים עצמכם, אלא אתם המעט' - ממעטים עצמכם בענוה,**
45 **שאפילו בשעה שאני משפיע לכם גדולה, אתם ממעטין עצמכם**
46 **לפני. והראיה שכך אתם נוהגים, שהרי נתתי גדולה לאברהם, ובכל**
47 **זאת אמר לפני (בראשית יח כו) 'ואנכי עפר ואפר', ולא החשיב את**
48 **עצמו אלא לעפר ואפר, וכן נתתי גדולה למשה שינהיג את ישראל**
49 **וגדולה לאהרן שיהיה כהן גדול, ובכל זאת (אמר) (אמר) (שמות טו**
50 **ז) 'ונחננו מה' - מה אנחנו חשובין, וכן נתתי גדולה לרוד מלך ישראל,**
51 **אמר (תהלים כב ז) 'ואנכי תולעת ולא איש', אבל עובדי פוככים אינן**
52 **כן, אלא כאשר משפיעים עליהם גדולה נוהגים בגאווה כלפי ה',**
53 **שהרי נתתי גדולה לנמרוד ועשיתיו מלך בבור הפלגה, אמר (בראשית**
54 **יא ד) 'הבה נבנה לנו עיר ומגדל וראשו בשמים', נתתי גדולה לפרעה**
55 **מלך מצרים, אמר (שמות ה ה) 'מי ה' אשר אשמע בקלו', נתתי גדולה**
56 **לסנהריב מלך אשור, אמר (מלכים ב' יח לה) 'מי בכל אליה הארצות**
57 **וגו' אשר הצילו את ארצם מידו כי יציל ה' את ירושלם מידו', נתתי**
58 **גדולה לנבוזרבנצר מלך בבל, אמר (שעריה יד ד) 'אעלה על בתי עב**
59 **אדמה לעליון', נתתי גדולה לחיית מלך צור, אמר (יחזקאל כח ב) 'אל**
60 **אני, מושב אליהם יבתי בלב ימים'.**

47 מתרצת הגמרא: אלא ודאי קסבר התנא של משנתנו, אין בגידין
 48 בגנותן טעם – אין בגיד שנתבשל עם בשר נתינת טעם בבשר משום
 49 שהוא כחתיכת עץ שאין בה טעם, וּבְמוֹקְדְשֵׁין – וחידוש המשנה
 50 הוא, שהאוכל גיד הנשה של בהמת המוקדשין, איסור גיד איכא –
 51 יש בו, שאפילו אם אין בו טעם אלא הוא כעץ התורה אסרתו, אבל
 52 איסור מוקדשין ליכא – אין בו, שהרי אינו נהנה מן ההקדש משום
 53 שאין בגיד טעם.
 54 מקשה הגמרא: וְכִי הֲתַנּוּ דִּידָן – וכי התנא של משנתנו סובר שאין
 55 בגידין בגנותן טעם, וְהֲתַנּוּ לַהֲלֹן (צא) יִרְךָ שְׁנֵתְבַשֵּׁל פֶּה גִיד הַנְּשֵׂה –
 56 ירך שנתבשלה יחד עם גיד הנשה שבה, אם יש פה – בירך בגנותן
 57 טעם – שיעור נתינת טעם, וכלומר, שיעור הירך הוא מועט כלפי
 58 הגיד שבה, עד שאם היה הגיד בשר והירך לפת והיו מתבשלים יחדיו
 59 היה הבשר נותן טעם בלפת, הרי זו – הירך אסורה, הרי שסובר
 60 התנא שיש טעם לגיד הנשה ומשום כך משערים את טעמו כאילו
 61 היה בשר בלפת.
 62 מתרצת הגמרא: אלא הָא הָא בּוֹלְדוֹת קְדוּשִׁים עֲסָקִין – אלא כאן
 63 משנתנו עוסקת בולדות קדשים, שהיתה בהמת שלמים מעוברת
 64 וילדה, וְקִסְבֵּר הֲתַנּוּ שַׁיִסוּר גִיד הַנְּשֵׂה נוֹהֵג בְּשִׁלִּיל – בולד הנמצא
 65 במעי אמו, וְקִסְבֵּר גַּם שׁוֹלְדוֹת קְדוּשִׁים כַּמְעֵי אֲמֵן הֵן קְדוּשִׁים –
 66 בשעת יצירתם הם קדושים, דְּאִיסוּר גִיד וְאִיסוּר מוֹקְדְשֵׁין, פְּהֵי
 67 הֲדָרִי קָאֲתִי – באו יחדיו משעה שנוצר הולד. וחידוש התנא הוא,
 68 שלא תאמר שאיסור גיד הנשה אינו נוהג אלא אחר יציאת הולד
 69 לעולם, ואיסור המוקדשים חל משעת יצירת הולד, ואם יאכל את
 70 גידו של הולד אחר שיצא לאויר העולם לא יהיה עובר עליו אלא
 71 משום איסור מוקדשים, שהרי איסור גיד הנשה לא יחול עליו משום
 72 שאין איסור חל על איסור, אלא סובר התנא ששני האיסורים חלים
 73 יחדיו משעת יצירת הולד.
 74 שואלת הגמרא: וּמִי מְצִית מוֹקְמַת לַהּ בְּשִׁלִּיל – והאם אפשר לפרש
 75 את דברי התנא שאמר 'נוהג במוקדשין' סובר שאיסור גיד הנשה
 76 נוהג בשליל, וְהָא מְדַקְדְּנֵי סִיפָא, שגיד הנשה נוהג בשליל, מְכַלֵּל
 77 דְּרִישָׁא לֹא בְּשִׁלִּיל עֲסָקִין – משמע שברישא עדיין לא עסקנו בדין
 78 השליל, שאם לא כן מה הוא חידוש הסיפא שגיד הנשה נוהג בשליל.
 79 משיבה הגמרא: הָכִי קָאָמַר – כך היא כוונת הסיפא של משנתנו,
 80 דְּכֵר זֶה שְׁחִידֵשׁת בְּרִישָׁא שְׁגִיד הַנְּשֵׂה נוֹהֵג בְּשִׁלִּיל, הוּא מְחַלְוֹקְתָּ
 81 דְּרַבִּי יְהוּדָה וְרַבְנָן, שְׁלֹדַעַת רַבִּי יְהוּדָה אֵין גִיד הַנְּשֵׂה נוֹהֵג בְּשִׁלִּיל.
 82 מקשה הגמרא: וּמִי מְצִית אֲמַרְתָּ דְּתַרְוִיחֵי פְּהֵי הֲדָרִי קָאֲתוּ –
 83 והאם אפשר לומר שאיסור גיד הנשה ואיסור מוקדשין חלין בבת
 84 אחת, וְהֲתַנּוּ בַּמְשַׁנָּה (נויר מט), מִי שְׁקִיבַל עֲלֵיו לְשִׁמּוֹר נִזְרוֹת הֲרִי הוּא
 85 אסור בשתיית יין וגילוח שערתיו ולהטמא למת, ואם נטמא למת
 86 בתוך ימי נזירותו, מגלח את שערתיו ומביא קרבן אשם ושני תורים
 87 או שני בני זונה אחד לחטאת ואחד לעולה לבית המקדש, ומונה
 88 מחדש את ימי נזירותו. ומבררת המשנה שם: עַל אֱלוּ מוֹמָאוֹת הַנְּזִיר
 89 מְגַלַּח – באיזו טמאה שנטמא בה הנזיר הוא מגלח את שערו ומונה
 90 מחדש ימי נזירותו. משיבה המשנה: עַל הַמֵּת וְעַל בְּיַת מִן הַמֵּת –
 91 אם נטמא במת או בכזית מן המת. וְקִשְׂיָא לָן – והוקשה לנו (שם ב),
 92 אם עַל בְּיַת מִן הַמֵּת הַנְּזִיר מְגַלַּח את שערו ומונה מחדש ימי
 93 נזירותו, עַל בּוֹלוּ – אם נגע במת כולו לא כָּל שֶׁנֶּן, ומדוע הוצרכה
 94 המשנה להשמיע את הדין בשניהם. וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, לֹא נִצְרְכָה
 95 משנתנו לומר שגיד הנשה חל במוקדשין, וכן המשנה בנויר שם
 96 שמגלח על המת אלא לְנַפְּל – ולד שמת בתחילת עיבורו, שהיה
 97 כבר שלם אלא שלא נקשרו עדיין אָבְרָיו בגידין,

1 הטעם שאסור לתקוע בו משום דְּשִׁיעוּרָא בְּעֵינָן – צריך שיעור לאורך
 2 השופר והלולב, וְעִבּוּדָת בּוֹכְבִים כִּיּוֹן שְׁעוּמַדַּת לְשִׁרִיפָה וְכַל הָעוּמַד
 3 לִישְׂרָף כְּשִׂרוּף דָּמִי, פְּתוּתֵי מִבְּתֵי שִׁיעוּרָא – שיעורה נחשב ככתות,
 4 אבל הָא בְּדִין הָעֵפֶר לְכִסּוּי הָדָם, כָּל מַה דְּמִבְּתֵי מְעַלִּי – כל כמה
 5 שהוא שרוף וכתות יותר, הוא טוב יותר לְכִסּוּי הָדָם, וכיון שאינו
 6 נהנה מן העפר משום שמצוות לאו ליהנות ניתנו, מותר לו לכסות
 7 בעפר האסור בהנאה.

הדרן עלך כסוי הדם

פרק שביעי - גיד הנשה

משנה

11 גיד הנשה הוא הגיד שעל כף ירך בעלי החיים, ואסור באכילה כמו
 12 שהזכירה התורה ואמרה (בראשית לב א) 'על כן לא יאכלו בני ישראל
 13 את גיד הנשה אשר על כף הירך עד היום הזה כי נגע בכף ירך יעקב
 14 בגיד הנשה'. ונקרא 'גיד הנשה' על שם שנשה ו-קפץ ממקומו ועלה
 15 אצל יעקב. ומשנתנו תבאר פרטי דיניו.

16 גִיד הַנְּשֵׂה נוֹהֵג אִיסוּרוֹ, בֵּין פְּאָרְצֵין וּבֵין כַּחוּצָה לְאָרְצֵין, בְּפִנֵּי הַבַּיִת
 17 וְשִׁלָּא בְּפִנֵּי הַבַּיִת – בזמן שבית המקדש היה קיים ובזמן שאינו קיים,
 18 פְּחוּלִין וּבְמוֹקְדְשֵׁין – בבהמת חולין ובבהמת קדשים, וְנוֹהֵג אִיסוּר
 19 גִיד הַנְּשֵׂה בְּבִהְמַת וּבְחַיִּה, בְּיָרֵךְ שֶׁל יָמִין וּבְיָרֵךְ שֶׁל שְׂמָאל, וְאִינוּ
 20 נוֹהֵג בְּעוֹף – אבל אין איסור גיד הנשה נוהג בעוף, מִפְּנֵי שְׂאִין לוֹ
 21 כַּף.

22 וְנוֹהֵג אִיסוּר גִיד הַנְּשֵׂה בְּשִׁלִּיל – ולד בין תשעה חודשים הנמצא חי
 23 במעי אמו, רַבִּי יְהוּדָה אֹמְרֵי, אִינוּ נוֹהֵג בְּשִׁלִּיל, וְחֵלְבֹן שֶׁל שִׁלִּיל
 24 מוֹתֵר.

25 וְאִין הַטְּבָחִין – שוחטי הבהמות נאמניו על גיד הנשה לומר נטלנוהו
 26 משם, מפני שטורח גדול הוא לנקר אחריו, וכן אינם נאמנים לומר
 27 שנקרו את החלב בבהמה, דְּכֵרִי רַבִּי מֵאִיר, וְהַכְּמִים אֹמְרִים,
 28 הַטְּבָחִים נְאֻמְנִין עָלָיו – על גיד הנשה להעיד שנקרוהו וכן נאמנים
 29 עַל הַחֵלֶב לומר שהוציאוהו.

גמרא

30 שנינו במשנתנו, גיד הנשה נוהג בחולין ובמוקדשין, הגמרא מבררת
 31 את פירוש דברי המשנה. מקשה הגמרא: מוֹקְדְשֵׁין פְּשִׁטָּא שְׁנוּהָג
 32 בהם דין גיד הנשה, וכי משום דְּאִקְדְּשִׁיה פִּקְעָ לִיה אִיסוּר גִיד מִינֵיהּ
 33 – האם בגלל שהקדיש את הבהמה יפקע איסור גיד הנשה שהיה בו
 34 כבר מתחילת יצירת הבהמה.

35 הגמרא מנסה לדחות את הקושיא: וְכִי תִימָא שֶׁהֲתַנּוּ שֶׁהֲתַנּוּ שֶׁל מִשְׁנֵתוֹ
 36 סוּבַר שִׁישׁ בְּגִידִין בְּגוֹתֵן טַעַם – גיד שנתבשל עם בשר, הגיד נותן
 37 טעם בבשר משום שבגיד עצמו יש בו טעם, וחידוש המשנה שְׂאֲתֵי
 38 אִיסוּר מוֹקְדְשֵׁין וְחֵייל אִיסוּר גִיד – בא איסור הקדש וחל על הגיד
 39 בנוסף לאיסור גיד הנשה שכבר יש בו, ונמצא עובר באכילתו שני
 40 איסורים, איסור גיד הנשה ואיסור הקדש.

41 הגמרא דוחה את התירוץ: אם כן אתה מפרש שחידוש המשנה
 42 שבאכילתו עובר בנוסף על איסור גיד הנשה גם איסור מעילה
 43 בהקדש, הֲאִי מוֹקְדְשֵׁין נוֹהֵג בְּגִיד מִיבְּעֵי לִיה – כך היתה צריכה
 44 המשנה לכתוב, מוֹקְדְשֵׁין נוֹהֵג בְּגִיד, ולא לכתוב שאיסור גיד הנשה
 45 נוהג במוקדשין.